

PALTAMO UURA AUTIONIEMI

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus

Ari Siiriäinen 1962

Jat. 50/11-62

Paltamo, Uura, Autioniemi

Pitäjä: Paltamo

Kylä: Uura

Tila: Autioniemi Rn:o 10³

Om: mv. Jaakko Leinonen

Os: Paltamo, Uura, Autioniemi

KM 13275:1-2 } (J. Leppäaho)
KM 13459:1-23 }

KM 15380:1-3 } (M. Huurre)
KM 15381:1-4 }

KM 15524:1-75 (A. Siiriäinen)

Karttaliitteet 1-3

Valokuvat ff. 25995-9

Autioniemen kivikautinen löytöpaikka Paltamon pitäjän Uuran kylässä tuli muinaistutkijoiden tietoon kesällä 1953, jolloin maisteri Jorma Leppäaho sai käsiinsä tilan omistajan mv. Jaakko Leinosen kotopelloltaan jo v. 1938 löytämän komean vuolukivisen karhunpääkirveen (KM 13275:1) sekä reikänuijan puolikkaan (KM 13275:2). Karhunpääkirves on julkaistu Suomen Museossa 1953. (Ks. J. Leppäahon kert. v:lta -53 top. ark:ssa). Isännän osoittaman löytöpaikan tienoilta löysi Leppäaho kivikautisen asutuksen merkkejä. Seuraavana kesänä hän suoritti Autioniemessä pienen koekaivauksen, joka, kuten hän itse kaivauskertomuksessaan (ks. J. Leppäahon kaiv. kert. v:lta -54 top. ark:ssa) sanoo, osoittautui täydelliseksi pettymykseksi. Saalis oli perin vähäinen, vain 23 luettelonumeroa (KM 13459:1-23).

Suorittaessaan muinaistieteellistä inventointia Kiehimänjokeen valmistuvan Leppikosken voimalaitoksen tulevan padotusaltaan alueella, jolla Autioniemi sijaitsee, kävi Matti Huurrekin löytöpaikalla (ks. M. Huurteen inv. kert. v:lta -61 top. ark:ssa). Käynnin tulokset on luetteloitu numerolla KM 15380:1-3 ja KM 15381:1-4.

Padotusaltaan veden pinta on määrä nostaa 135 m:iin ymp jo vuonna 1963. Näin ollen paikan tutkiminen tarkemmin tuli ajankohtaiseksi kesällä -62. Muinaistieteellisen toimikunnan antaman tehtävän mukaisesti suoritin Autioniemessä tutkimuksia Kaajaani Oy:n luovuttamien määrärahojen turvin 5.7.-9.7.1962. Apunani toimi ylioppilas Outi Hahti.

Leppäaho kaivoi koeojansa mv. Leinosen näyttämän karhunpääkirveen löytöpaikan viereen. Ruokamultakerroksen alla oli ollut hiekkakerros ja savipohja. Suunnitellessani tutkimuskohtaa kertoi isäntä, että ylempänä, lähellä asuinrakennusta oli hiekkakerros hänen tietämänsä mukaan paksumpi kuin alempana. Maanpinnalta löytyi jokunen kvartsi-iskos. Tänne kaivettiin sitten koeojat S ja T 11 m:n päähän toisistaan (liite 2). kesannolla oleviin peltosarkoihin. Ruokamultakerroksesta, joka oli n. 20-25 cm paksu, löytyi lupaavasti kvartsi-iskoksia, mutta sen alta paljastunut vaaleanruskea hietakerros oli täysin löydötön kummassakin koeojassa. Hietakerros oli ojien pohjoispäissä n. 30 cm paksu, se oheni etelään päin ja ojan T ruudussa T:10 se oli ainoastaan pari cm paksu ja savensekainen. Hieta oli myös täysin kivetöntä ja raa'an väristä.

Navetan eteläpuolella olleelta perunapelloilta löytyi niin ikään kvartsi-iskoksia. Sen alapuolelle kaivettiin koeoja R, Leppäahon koeojan itäpuolelle. Maaperähavainnot olivat samat kuin v. -54. Hietakerroksen joen puoleinen reuna tavoitettiin (ruutu R:8) n. 133.75 m:n korkeudessa ymp. Kvartsit nousivat taas ainoastaan ruokamultakerroksesta, vain ruudusta R:10 saatiin yksi iskos ruokamullan ja ohuen hietakerroksen rajalta.

Koekuoppia kaivaen siirryttiin yhä länteen. Kuoppia kaivettiin sekä heinäpellolle että sen etelä- ja pohjoispuolelle. Kaikissa kuopissa oli ruokamullan alla "raakaa" vaaleanruskeaa hietaa. Vain kartalle (liite 1) merkityistä kuopista löytyi jokunen kvartsi, nekin ruokamullan seasta.

Autiolahden pohjukan alavan suoalueen itäpuolella olevan lehtipuita (pääas. leppää) kasvavan hevoshaan puuttomaan itäreunaan kaivettiin koeoja M, josta piirrettiin leikkausprofiili (liite 3). Pääosa kvartseista saatiin taas ruokamultakerroksesta, mutta ruuduissa M:16 ja 15 oli sen alla oleva karkea hiekkakerros yläosastaan jonkin verran punertava ja pari hiilenmu-ruakin löytyi. Ojan ylä (pohjois-) pää oli pinnalta alkaen runsaasti nyrkin- ja päänkokoisia kiviä sisältävää moreenimaata: tästä heti pohjoiseen kohoavalta moreenimäeltä valunutta maata.

Lupaavimpaan kohtaan koeojaa M vastaan kohtisuoraan (korkeuskäyrien myötä) kaivettiin koeoja 16. Maaperä oli kauttaaltaan samanlaista kuin ojassa M: ruokamultakerros, karkea hiekkakerros (yläosastaan tummempi) ja moreenipohja. Löydöt saatiin taas ruokamullasta, mutta ruudusta P:16 tuli jokunen kvartsi-iskos ruokamullan alaisen karkean hiekkakerroksen yläosasta. Tässä koh-

dassa oli havaittavissa hiekkakerroksessa heikkoa punertavaa väriä, joka saattoi olla kivikautista kulttuurimaata. Ei ollut kuitenkaan aihetta ryhtyä laajempiin kaivauksiin. Pari isohkoa koekuoppaa, jotka kaivettiin heinäpellolle ojan 16 jatkeeksi itään, osoittivat, ettei ruudun P:16 hiekkakerroksen löydöt tai punertava väri olleet yhtenäisen kivikautisen kulttuurikerroksen merkkejä.

Yhteenvedona Autioniemen kivikautisesta asutuksesta kesän 1962 kaivaustulosten perusteella voitaisiin sanoa, että mitään varsinaista asuinpaikkaa ei Kiehimänjoen ja n. 137 m:n korkeuskäyrän välillä sijaitse, vaan kysymyksessä lienee, niin kuin Leppäaho jo on arvellut, vain tilapäinen leiripaikka (tai leiripaikkoja), joilta löydöt peltoaluetta kynnettäessä olisivat ruokamullan mukana kulkeutuneet yli alueen. (Mv. Leinonen ei uskonut ruokamultaa muualta tuodun.) Merkkejä tällaisista "in situ"-löydöistä ovat Leppäahon koeojan "tulikuopanne" ja v:n -62 ojien M ja 16 punertavat laikut sekä ojan 16 ruudun P:16 kvartsit hiekkakerroksesta.

Mitä 136 m:n korkeuskäyrää korkeampiin alueisiin tulee, näyttää ainakin koeojien J, M & 16 pohjois- ja luoteispuolella ko- hoava moreeniharjanne olevan vailla kivikautisen asutuksen merkkejä.

M. Huurteen kartalle merkitsemä taltan KM 15381:1 löytöpaikka sijaitsee Autioniemen ja Koskelan tilojen rajalla kulkevan n. 1 m:n korkean (pelto- ja pihatöissä tehostuneen) rantaterassin päällä (ks. liite 1, terassi näkyy Leppäahon v:n 1954 kaiv. kert:n kuvassa *L.17994-5*). Näin korkealle ei tutkimuksia v. -62 ulotettu. Pari koekuoppaa Koskelan talon piha-alueella olivat löydöttömiä, mutta maaperä näissä tuntui hyvin myllääntyneeltä. Koskelan navetan takana sijaitsevalla perunapellolla (jolta taltta KM 15381:1 oli löytynyt) näkyi jokunen kvartsi-iskos, mutta huomattavasti harvemmassa kuin terassin alapuolella Autioniemen tilan pelloilla.

Koeojaa M vaakittaessa käytettiin kiintopisteenä maakiveä, jonka lukema koneelta oli 324. Kp:n korkeus merenpinnasta oli 136.71 m vaakittuna kolmesta Kajaani Oy:n vedennostopaalusta (136 m ymp).

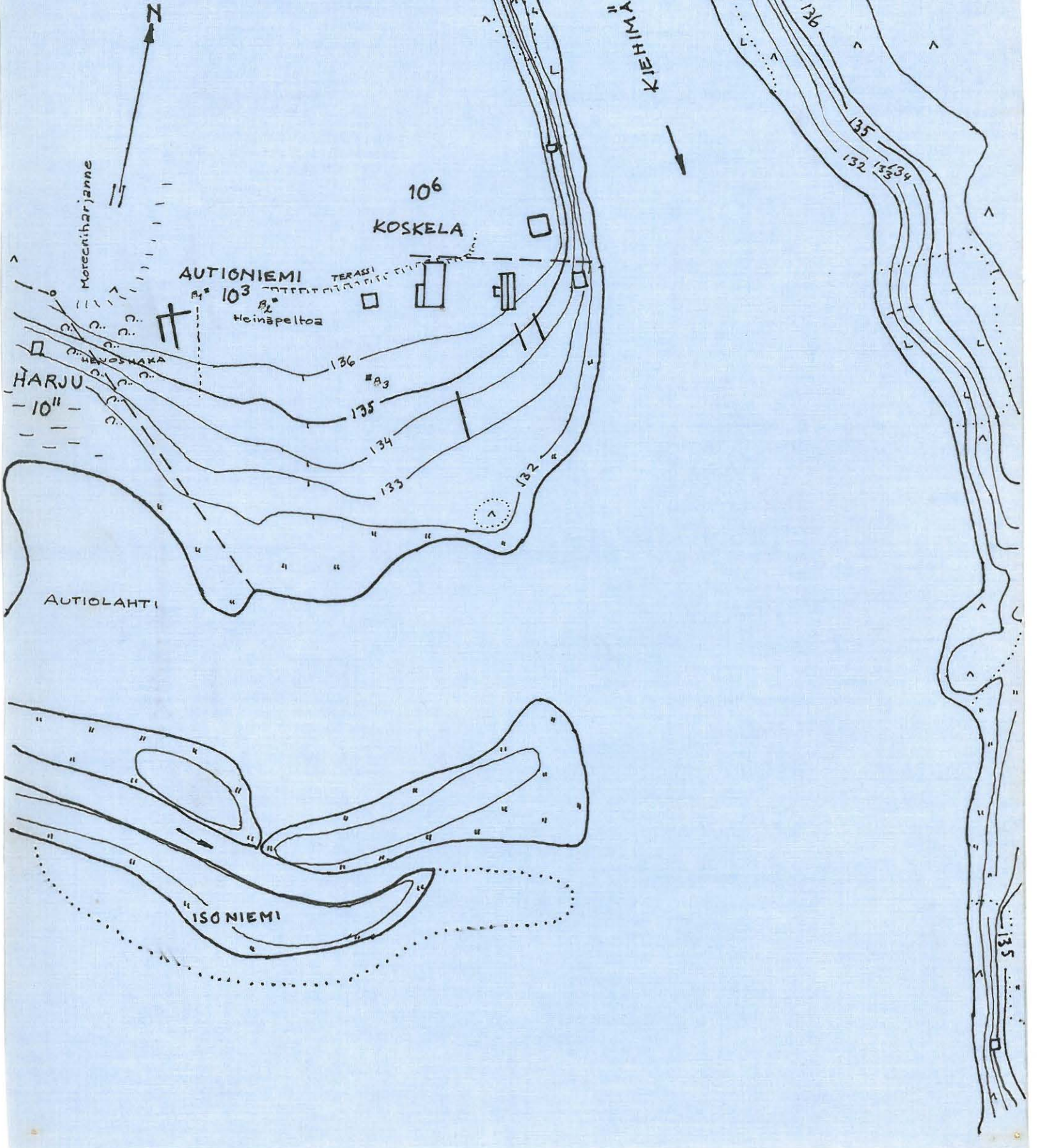
Helsingissä marraskuun 21. p:nä 1962

Ari Siiriäinen

Ari Siiriäinen, fil.yliopp.

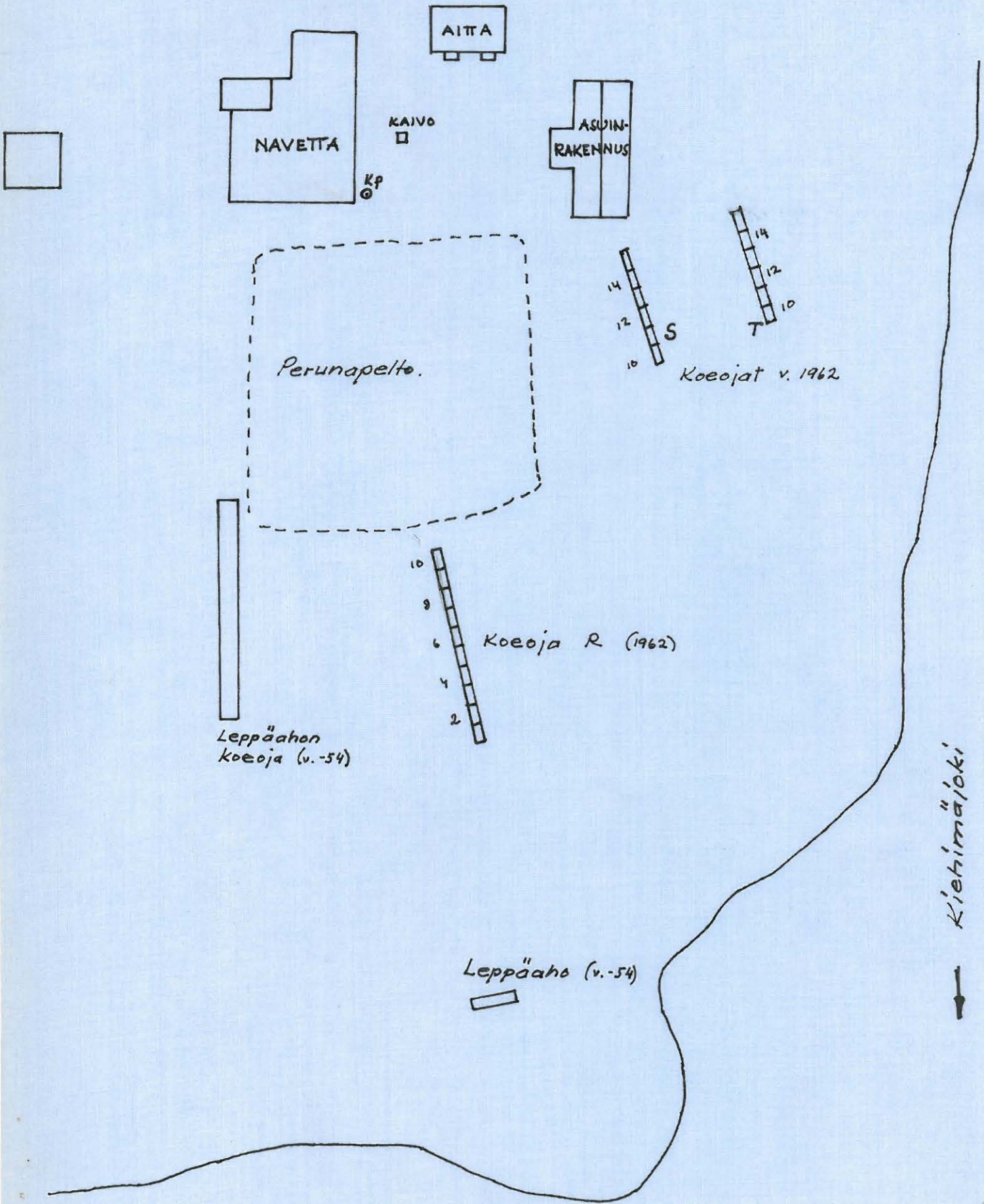
Paltamo Uura Autioniemi
A. Siiriäinen 1962
alueen yleiskartta
ote Kajaani Oy:n korkeus-
käyräkartasta Kiehimäjoki,
lehti 4
mittakaava 1:2000
kertomuksen liite n:o 1

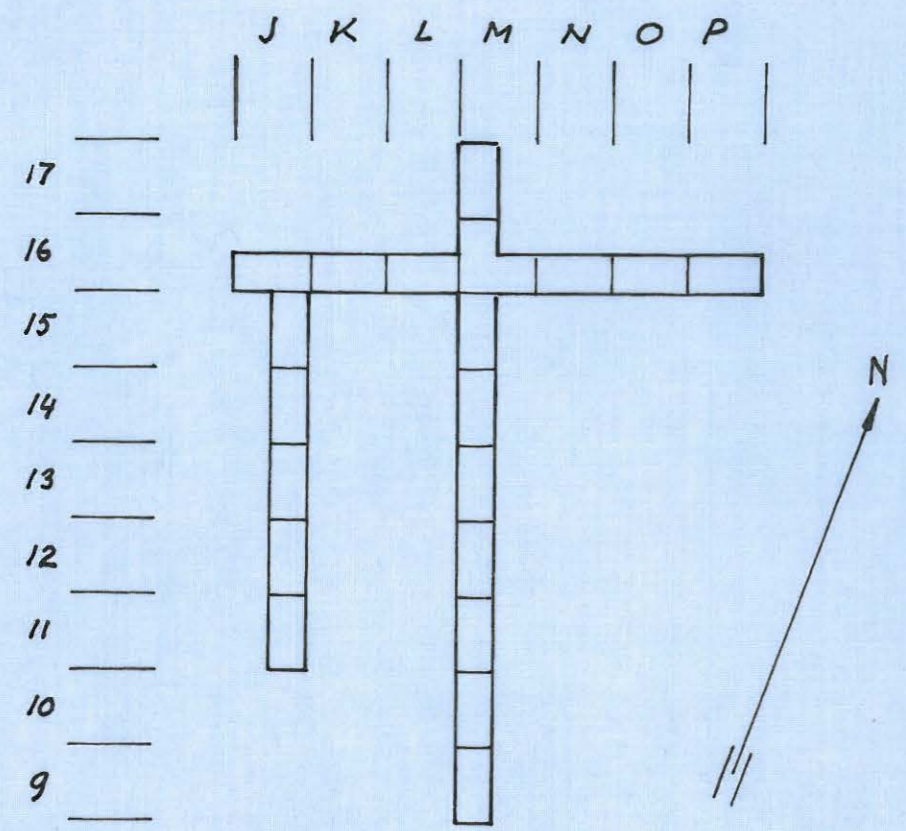
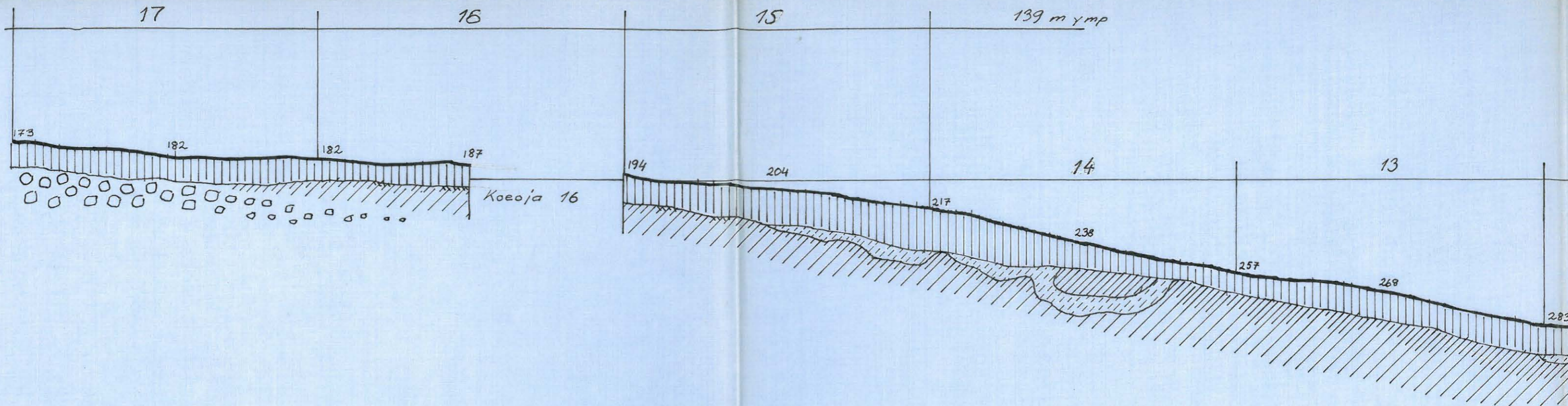
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 m

Pattamo Uura Autioniemi
Koeojien R, S & T sijainti
1:500 (J. Leppäahon v:n -54
yleiskartan mukaan)
A. Siiriäinen 1962
Kertomuksen liite n:o 2

Koeojat J, M ja 16
(vrt. liite 1)

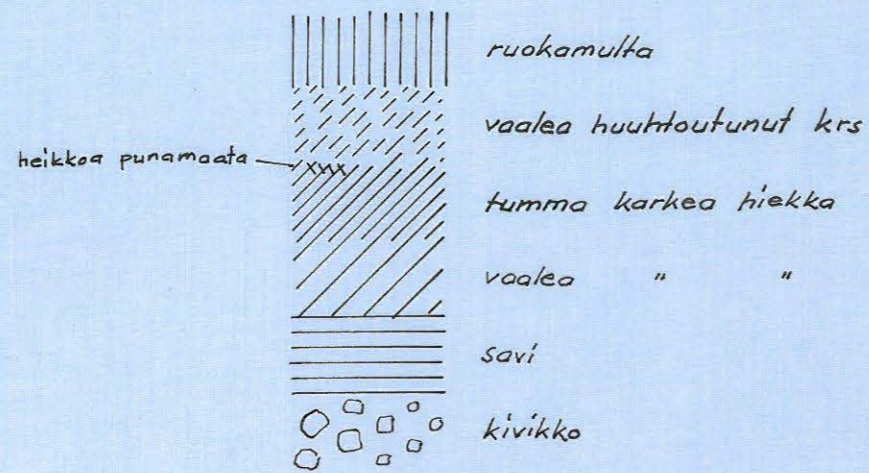
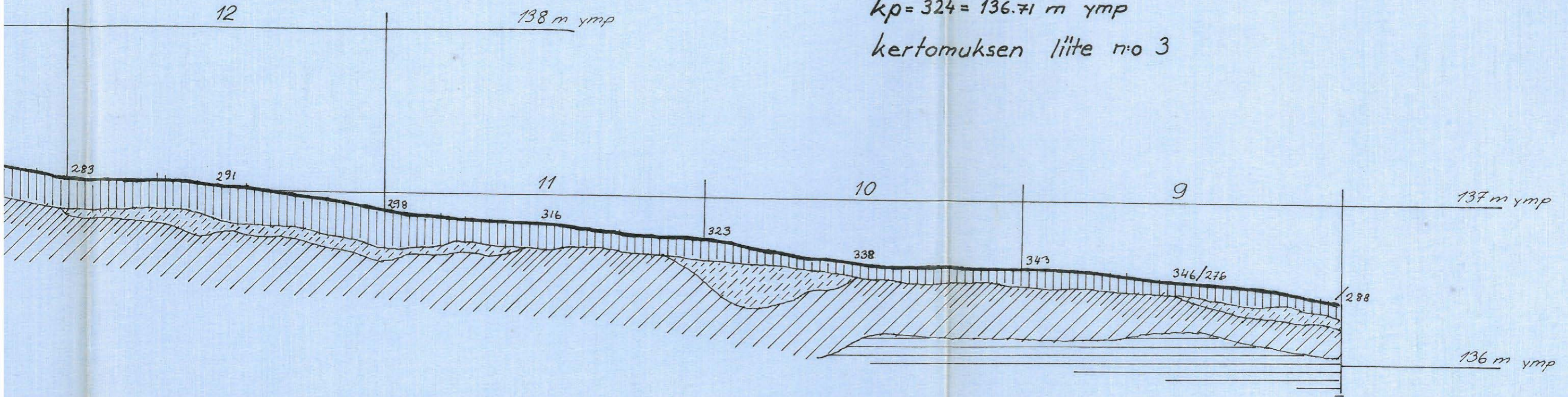
Paltamo Uura Autioniemi

A. Siiriäinen 1962

Koeman Mitäseinä 1:25

kp = 324 = 136.71 m ymp

kertomuksen liite n:o 3

f. 25995

Autioniemi kaakosta, Kiehimänjoen vastapäisellä rannalla

f. 25996

Autioniemi, kuvattu asuinrakennuksen katolta etelään. Jämsällä Alilan kivikautinen löytöpaikka.

f. 25997

Autioniemi, kuvattu asuin-
rakennuksen katolta etelä-
lounaaseen. Koojaa R kai-
vetaan. Vesi on Autiolaitteita
ja kapea niemi Ironiemi
(vt. liite 1). Etualan peruna-
pellolla löytyi jokunen kvartti.

f. 25998

Autioniemi, kuvattu asuin-
rakennuksen katolta läu-
silounaaseen. Pistillä mer-
kityssä paikassa koojat J,
M & 16. Vesi on Autiolauden
polijulkkaa.

f. 25999

Koojien J, M & 16 paikka poh-
joisesta.